

Bölüm 5

QUEER TEORİ VE CİNSİYETSİZLEŞME SÖYLEMİ MERKEZİNDE “CİNSİYET TARAFSIZ EBEVEYNLİK” TARTIŞMALARI

Hatice BUDAK¹

Emine CEYLAN²

1 Doç. Dr. KTO Karatay Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi,
Sosyoloji Bölümü, hatice.budak@karatay.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9815-9997
2 Yüksek Lisans Öğrencisi, KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim
Enstitüsü, Sosyoloji ABD, emineceylan3999@gmail.com,
ORCID: 0009-0002-7703-5351

GİRİŞ

Feminist hareketin başlangıç yıllarında kadın ve erkek arasındaki farklılığın biyolojik cinsiyet temelli açıklandığı görülmektedir. Ayrıca cinslerin birbirlerine olan eşitsiz konumlarının doğal olan biyolojik cinsiyet farklılıklarına bağlanması eleştirilmiş ve kadın sorunsalı Aydınlanma felsefesinin uzanımı olarak “doğal haklar” perspektifinden çözümlenmeye çalışılmıştır.

1970’li yıllara gelindiğinde feminist bakış açısı “toplumsal cinsiyet (gender)” kavramına yönelmiş, farklılıkların cinsiyetle (sex) açıklanmasına itiraz edilmiştir. Toplumsal cinsiyet perspektifi, kadın/erkek olmayı ve aralarındaki farklılıkları birbirleri üzerinden tanımlayan, inşa edilmiş bir anlam dizgesini sorgulamaya imkân sağlamıştır.

Feminist teoride ister cinsiyet isterse toplumsal cinsiyet merkezli açıklamaların görünür farklılıklarına rağmen kadın ve erkek şeklinde ikili bir kategorilendirmeyi devam ettirdikleri görülmektedir. Feminist söylemdeki bu birliktelik 1980’lere doğru yeni tartışmaları doğurmuştur çünkü toplumsal cinsiyet kategorileri de sorgulanır hale gelmiştir. Feminist teori için zaman, ikili düşünme biçimlerinin terkine böylece queer söylemlere doğru akmaya başlamıştır.

Queer teori özellikle 1970’ler feminizminin teorik mottosu olan Beauvoir’ın “kadın doğulmaz, kadın olunur” anlayışının eleştirisi ile şekillenmiştir. Bu sözün açılımı, biyolojik cinsiyetin doğal bir parçası olarak kabul edilen toplumsal statü ve rollerin esasen ideolojik bir inşa olduğu dolayısıyla biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal cinsiyetin değiştirilebileceğidir. Ancak 1990’larda Queer teori, sadece toplumsal cinsiyetin değil cinsiyetinde toplumsal bir inşa olduğu savını iddia etmiştir. Teori, cinsiyetin doğallığını sadece biyolojik üreme ile ilişkilendirmiştir (Berghan, 2011: 140-142).

Queer teori, “cinsellik” deneyimini de tartışmış ve heteroseksizmin baskın bir ideoloji olarak cinselliği sabit bir yönelim ve kimlik sınırlarına yerleştirdiğini, farklı cinsel yönelimleri aşağılayarak ötekileştirici bir söylem dili kullandığını savunmuştur.

Queer teori, “cinsiyetsizleşme” kavramına odaklanarak cinsiyet algısını akışkan beden ile yeniden üretmeyi ve cinsiyet mefhumunu yok etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşabilmenin yollarından biri, neslin cinsiyet ve cinsel gelişiminde ebeveynlerin eğitim formatlarını yenilemektedir. Cinsiyetsiz toplum idealinin eğitim formatının, cinsiyet tarafsız ebeveynlik yaklaşımı ile kesiştiği söylenebilir.

Cinsiyet tarafsız ebeveynlik, ebeveynlerin cinsiyet dayatmalarından ve yargılarından kaçınarak çocuklarının cinsiyetlerini keşfetmelerine, esnetmelerine ve kim olmayı istediklerini seçmelerine izin veren yetiştirme biçimi olarak tanımlanmaktadır.